

Шығыс Қазақстан облысы әкімдігінің білім басқармасы
«Геологиялық барлау колледжі» КМҚК

**Базалық (тірек)
конспектілер**
«Құқық негіздері» пәні бойынша

0701000 – «Геологиялық түсірім, пайдалы қазба кенорындарын іздеу және барлау»
0702000 – «Пайдалы қазба кенорындарын барлау техникасы және технологиясы»
0703000 – «Гидрогеология және инженерлі геология»
0704000 - « Пайдалы қазба кенорындарын барлау және іздеудің геофизикалық әдістері»
1514000 –«Экология және кенді пайдалану облысында табиғи ресурстарды тиімді пайдалану» мамандықтарына арналған

Дайындаған оқытушы
Омарбекова Ж.С.
Әлеуметтік-экономикалық пән
бірлестігінің отырысында қаралды
Хаттама № 4 дан «4» ХИ 2019ж.
ПБ төрағасы Жумадилов Б.Ш.

Семей қ.

Базалық (тірек) конспекттер 201⁸ жылы бекітілген оқыту жұмыс жоспарына және 2019 жылы бекітілген оқыту жұмыс бағдарламаларына сай құралған.

Қолдану үшін оқу бөлімімен ұсынылған.

ОЖ бойынша директор орынбасары Минаева Н.Т.

Міндетті бақылау жұмыстарының саны - 1

Қортынды бақылау - сынақ

***Базалық (тірек)
конспекттер***
«Құқық негіздері» пәні бойынша

- 0701000** – «Геологиялық түсірім, пайдалы қазба кенорындарын іздеу және барлау»
0702000 – «Пайдалы қазба кенорындарын барлау техникасы және технологиясы»
0703000 – «Гидрогеология және инженерлі геология»
0704000- «Пайдалы қазба кенорындарын барлау және іздеудің геофизикалық әдістері»
1514000 –«Экология және кенді пайдалану облысында табиғи ресурстарды тиімді пайдалану»
мамандықтарына арналған

Дайындаған оқытушы
Омарбекова Ж.С.
Әлеуметтік-экономикалық пән
бірлестігінің отырысында қаралды
Хаттама № __ дан «__» _____ 2019ж.
ПБ төрағасы Жумадилов Б.Ш.

Базалық (тірек) конспекттер 201_ жылы бекітілген оқыту жұмыс жоспарына және 2019 жылы бекітілген оқыту жұмыс бағдарламаларына сай құралған.

Қолдану үшін оқу бөлімімен ұсынылған.

ОЖ бойынша директор орынбасары _____ Минаева Н.Т.

Міндетті бақылау жұмыстарының саны - 1

Қортынды бақылау - сынақ

Мазмұны

№ р/с	Тараулар мен тақырыптардың атауы	Бет
1	Кіріспе.	4
2	Демократиялық мемлекеттің құқықтық негізгі функциялары	5
3	Құқықтық демократиялық мемлекет.	6
4	Конституциондық құқық.	7
5	Мемлекеттік биліктің жоғарғы ұйымдары.	8
6	Әкімшілік құқық.	9
7	Әкімшілік құқық бойынша міндеттер мен құқықта	10
8	Азаматтық құқық. Келісім. Келісім формалары мен түрлері.	12
9	Меншік құқығы және формалары.	13
10	Еңбек құқығы.	14
11	Еңбек және демалыс уақыты. Еңбек төлемі. Еңбекті қорғау.	15
12	Еңбек тәртібі және материалдық жауапкершілік.	16
13	Салық заңы.	17
14	Қылмыстық құқық.	18
15	Отбасылық құқығы.	19
16	Жұбайлардың, ата-аналардың және балалардың міндеттері.	20
17	Қазақстан – заманауи Халықаралық құқықтың субъектісі.	21
18	Қайталау қортындысы.	22
19	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі	24

Сабақ № 1.

Тақырып Кіріспе.

Жоспар

1.Құқық түсінігі және оның белгілері.

2.Құқық көздері.

1 сұрақ. Құқық түсінігі және оның белгілері.

Құқықтың пайда болуы мемлекеттің пайда болу себептерімен де байланысты. Мемлекет негізгі әлеуметтік нормаларды оны құқықтыққа айналдыра отырып, сонымен қатар құқықтың жаңа нормаларын орнату іс-әрекеттерімен қамтамасыздандырады.

Ұрпақтық қатарда құқық қажет болған жоқ. Ұлт өкілдері, туыстық ұлттар және тайпалар арасындағы қарым-қатынас ерте кезден пайда болған әдет-ғұрыптар және салттармен реттеліп отырды. Ұрпақтық салттар сақталды, өз бетімен ешқандай қыспақсыз орындалды. Егер салттар бұзылса ұлттарға күрделі зиян келтірілген. Ұлт өкілдерінің арасында жеке меншік пайда болғанда заттық тепе-теңсіздік пайда болды. Осыған байланысты ұлттық салттардың мазмұны өзгерді, олар біртіндеп басқа арналуға ие болды. Салттар құқық формаларына ие болды, яғни барлығына міндетті ереже. Мемлекетпен қабылданған құқықтық салттар негізінде, оның құқықтық органдары нормалармен құқықтық жүйе құрылады.

Құқық – мемлекетпен бекітілген, тәртіптің формальды –анықталған ережесі, жеке тұлғаның және қоғамның маңызды қызығушылықтары орындалу мүмкін тәсілдермен жалпы міндеттік жүйесі. Құқық нормасынан басқа қоғамдағы қарым-қатынасты реттеуші болып мораль нормалары, діндік нормалар және т.б. болуы мүмкін. Бірақ құқық басқа әлеуметтік нормаларға қарағанда мемлекеттен шығады; құқық нормалары жалпы міндетті; тұлғаланған сипатқа ие емес; жазбаша бекітілген.

2 сұрақ. Құқық көздері.

Қоғамдық қарым-қатынасты реттеуші болу үшін, құқық сыртқы кейіпке ие болуы керек. Құқықтық доктринада құқық көздері түсінігі қолданылады, яғни құқық нормаларын бекіту және көрсету тәсілдері. Құқық көздерінің келесі түрлері белгілі: 1) Құқықтық салттары – бұл жинақталған мемлекеттік салт; 2) заңды прецедент – болашақтағы барлық жұмыстардың шешімінің үлгісі болған әкімшілік немесе сот органдарының шешімі; 3) нормативті келісім-шарт – құқықтың әр түрлі субъектілер арасындағы келісімнің құқықтық нормаларын құрайды. 4) нормативті-құқықтық акт – құқық нормаларын сақтайтын және алдын-ала болжанбаған жағдайларды реттеуге есептелген және үнемі әрекет ететін құқықты туынды акт. Барлық нормативті-құқықтық актілер заңдарға және заңды актілерге бөлінеді.

Заң - қоғамдық маңызды қатынастарды реттейтін және құқықтың барлық салаларының негізгі нормаларын орнататын, арнайы қатаң тәртіпте қабылданған, жоғары заңды күшке ие нормативті-құқықты акт. Заңдарды конституционды және уақытша деп бөледі.

Заңасты нормативті құқықты актілерге Президент акті, Басқарма, министрліктер, мемлекеттік комитеттер, биліктің жергілікті органдары жатады.

Бекітуге арналған сұрақтар.

- 1.Құқық деген не? Олардың негізгі белгілерін атаңыз.
- 2.Құқықтың негізгі көздерін атаңыз.

1.бөлім Құқықтық мелекет.

Сабақ № 2.

Тақырып:Құқықтық демократиялық мемлекеттің негізгі функциялары.

Жоспар

1.Құқықа қатысты мемлекеттер

2. Құқықтық мемлекет этатикалық мемлекеттен ерекшеленеді.

1 сұрақ. Құқықа қатысты мемлекеттер

Үлкен көп мемлекеттердің арасында ажырату үшін, оларды әр түрлі негіздер бойынша жіктейді. Мемлекетті этатикалық және құқықтыққа бөлу ерекше қызығушылықты көрсетеді. Этатикалық мемлекет олардың барлық қызметінде формаларға және міндетті және бұйрықсыз басқарудың катал әдістеріне негізделген және барлық азаматтармен орындалу қажеттілігімен сипатталады. Этатикалық мемлекеттерге барлық тоталитарлы және атакты режимдердің түрлері жатады. Құқықтық құқық приореттілігі және мемлекеттік басқару идеясынан шығады және құқық формаларына және басқару әдістеріне билігін береді.

Құқықтық болып Батыстың және Шығыстың жоғары дамыған мемлекеттері жатады.

2 сұрақ. Құқықтық мемлекет этатикалық мемлекеттен ерекшеленеді.

Құқықтық мемлекет этатикалық мемлекеттен ерекшеленеді.

- 1) Құқықтық мемлекетте биліктің барлық механизмі, әр дәрежелі тұлға өз шаруашылығына байланысты құқықтық жарлықтармен байланысты
- 2) Құқықтық мемлекет құқық және заң арасындағы үлкен айырмашылықты болдырмайды.
- 3) Құқықтық мемлекет нормативті актілерді қабылдаудан және жариялаудан шектелмейді.
- 4) Құқықтық мемлекетте қоғамдық қатынаста тұлға дәрежесі мен басқа субъектілер оларға қажет қалыпты өмір сүруін қамтамасыз ететін кең құқық кешені мен бостандықты қарастыруымен ерекшеленеді.
- 5) Мемлекеттік және қоғамдық институттар және құрылымының легитимділігі.
- 6) Құқықтық мемлекетте билікті бөлу принциптері орындалады және жарияланады.
- 7) Құқық тәртібін бұзған жағдайда сот басты рольде ойнайтын құқық түзетуші және құқық қорғаушы механизмі іске қосылады.

Мемлекет - мемлекеттің барлық территориясына және оның халқына тарайтын, оның заңды өкілі болатын және құралға және қысым көрсету шараларынра жүгінетін көрермендік саяси биліктің ұйымы. Мемлекет функциялары- оның қызметінің басты бағыттары. Олар мемлекет кейпімен анықталады. Мемлекет функциялары арасында ішкі және сыртқы, уақытша және тұрақты деп бөледі.Экономикалық, саяси, мәдениеттік және т.б. функцияларды

ажыратады. Мемлекеттік функциялардың орындалуы үшін арнайы мемлекеттік құрылғы құрылады. Мемлекеттік құрылғы – билікті шынайылығы үшін билік басқаруларымен бөлінген, мемлекеттік органдардың жиынтығын көрсететін мемлекет механизмінің бөлігі. Мемлекет механизмінің құрылымына мемлекеттік құрылғыдан басқа мемлекеттік орындар мен өнеркәсіптер кіреді. Мемлекеттік орындар – әр түрлі сферада: экономикалық, әлеуметтік, мәдени, қорғаушы және т.б. мемлекет функцияларын орындауда тәжірибелік қызметті жүзеге асыратын мемлекеттік ұйымдар.

Бақылау сұрақтары.

- 1.Этатикалықжәне құқықтық мемлекетке сипаттама беріңіз.
- 2.Құқықтық мемлекеттің негізгі ерекшеліктерін атаңыз.

Сабақ № 3

Тақырып. Құқықтық демократиялық мемлекет.

Жоспар

1. Демократиялық мемлекет және олабдың принциптері

2. Сала құқығы

1 сұрақ. Демократиялық мемлекет және олабдың принциптері

Қазақстан Республикасы –демократиялық мемлекеттің құрылуы туралы өз алдына мақсат қойды. Оның құрылуының негізгі шарты болып ұлтқа қарамастан тең құқық негізінде барылығын біріктіру.

Құқық принципі – бұл арнайы әлеуметтік түзетуші ретінде құқықтың кейпін және заңдылықты бейнелейтін барлық идеялар, жаолықтар, негізгі бастапқы бастаулар.

Таралу сферасына байланысты жалпы құқықтық, салааралық және салалық принциптерді ажыратады. Жалпы құқықтық принциптері салалық құқыққа қарамастан барлық жерде қызмет етеді.

Оларға жатады:

- 1) Заңдылық
- 2) Шындық
- 3) Сот және заң алдындағы азаматтардың заңды тепе –теңдігі.
- 4) Гуманизм
- 5) Демократизм
- 6) Құқықтар мен міндеттерлің бірлігі.
- 7) Көндіру мен қысым көрсетудің сәйкестігі.

Салааралық принциптер болып, құқық салалрының кейбір кейіпті сипаттарын сипаттайтын принциптер жатады.

Салалық деп, бір сала шегінде әрекет ететін принциптерді атайды.

2 сұрақ. Сала құқығы

Сала құқығы - бұл құқықтық түзетушіге тән әдіске негізделген, қоғамдық қатынастардың біркелкі сферасын сапалы реттейтін құқықтық нормалар жиынтығын көрсететін құқық, жүйенің ірі бөлігі.

Құқық саласының белгілері:

- 1) Құқықтың әр саласы өз затын және құқықтық реттеу әдісіне ие.
- 2) Өз заңдарына – еркін кодектеріне ие.

3) Өзінің ерекше заңды рережиміне ие.

Құқық салаларының жіктелуі:

1) Басты құқықтық режимдерді алатын профильденген, базалық салалар.

2) Құқықтық режимдер арнайы қоғам сферасына ыңғайланған арнайы салалар.

3) Әр түрді институттар және арнайы салалардың бірігуі тән. Комплексті салалар.

Құқық салаларының келесі түрлері бар:

Конституциондық құқық, Азаматтық құқық, Әкімшілік құқық, Қылмыстық құқық, Отбасылық құқық.

Бекітуге арналған сұрақтар.

1. Демократиялық мемлекет деген не?

2. Құқық принципі деген не? Қазақстан Республикасының негізгі принциптерін атаңыз.

3. Құқық саласы деген не? Құқық саласының белгілері мен жіктелуін атаңыз?

2 Бөлім. Конституциондық құқық.

Сабақ № 4

Тақырып: Конституциондық құқық.

Жоспар

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы

2. Демократиялық мемлекет, халықтық мемлекет, құқықтық мемлекет.

3. Адамның және азаматтардың негізгі құқықтары.

1 сұрақ. Қазақстан Республикасының Конституциясы

Конституция – бұл конституциондық қатардың негізін, тұлғаның құқық жағдайы негізін, мемлекеттік құрылыстың негізін және мемлекеттік және жергілікті өзін басқару билігінің орындалуын бекітетін және реттейтін мемлекеттің және қоғамның негізгі заңы.

Қазақстан Республикасының Конституциясы 1995ж. 30 тамызда республикалық референдумда қабылданбды. Ол 28.01.1993ж. Жоғары Советпен қабылданған бірінші еркін Қазақстан Конституциясының орнына келді. 7.10.1998ж қабылданған Конституциялық заңға Конституция бойынша әрекет етуіне қосымшалар мен өзгерістер енгізілді. ҚР Конституциясы бойынша мемлекет билігінің бір көзі халық болып табылады. Халыққа соңғы есепте мемлекеттің ішкі саясатын анықтау құқығы беріледі.

2 сұрақ. Демократиялық мемлекет, халықтық мемлекет, құқықтық мемлекет.

Демократиялық мемлекет – тепе-тең негізде барлық азаматтар біріккен мемлекет.

Халықтық мемлекет – азаматтарға қандай да бір дінді қабылдайтын немесе ешқайсысын қабылдамайтын мемлекет.

Құқықтық мемлекет – заңдар барлық халықтың бостандығын көрсететін, тек бір бөлігіне ғана қатысты емес мемлекет.

Халықтық мемлекет – класстарға халық бөлінбейтін мемлекет.

3 сұрақ. Адамның және азамттардың негізгі құқытары.

Конституциондық құқықтың және бостандығының мазмұнына байланысты топтарға ажыратады: 1) жеке құқық әр адамдарның туылғанынан бастап, азаматтыққа байланысты емес жатады. Оларға мынадай құқықтар жатады, өмірге құқығы (ҚР конституциясы 15б.), жеке бостандыққа (16б.), адамгершілік қасиетіне (17б.), жеке өміріне араласпауына (18б.), адамгершілік юостандығы (22 б.) және т.б.

2) әлеуметтік-экономикалық құқық адамның жақсы өмірін, әлеуметтік қорғанышын қамтамсыз етеді. Бұл еңбек бостандығы құқығы (24 б.), жеке бостандығының құқығы (26 б.), демалыс құқығы (24б.), зейнетақылық қамтамсыз ету (28б) және т.б. Мәдени құқыққа тегін орта білім құқығы (30б.), мәдениет бостандығы (20б.) жатады.

3) саяси құқыққа мынадай құқықтар жатады, бірігу бостандығы құқығы (32б.), мемлекет басқару істерінің қатысуы (33б.), таңдау және таңдаулы болуы (33б.), сөйлеу бостандығы (20б.).

Сайлау жүйесі принциптерді орнататын заңды нормалардың жиынтығын, соның негізінде таңдау жүргізілуін көрсетеді. Ол мемлекет билігінің және жергілікті өзін басқарудың ұйымдардың түзілу барысында туындайтын ұйым реттілігін және сайлау жүргізілуін анықтайды

Бекітуге арналған сұрақтар.

1. Конституция деген не? ҚР Конституциясы қай жылы қабылданды?
2. Сипаттама бер: халықтық, құқықтық және әлеуметтік мемлекет.
3. Адамның және азамттардың негізгі құқығын атаңыз.
4. ҚР сайлау жүйесі.

Сабақ № 5

Тақырып. Мемлекеттік биліктің жоғарғы ұйымдары.

Жоспар

1. ҚР Парламент.

2. Сот өкіметі

3. Конституциялық кеңес

1 сұрақ. ҚР Парламент.

Қазақстан Республикасының Парламенті, заңдық функцияларды орындайтын Республиканың жоғары көрсетілімді органы болып табылады. Парламент екі палатадан тұрады: үнемі негізде әрекет ететін Сенат және Мәжіліс. Сенат барлық өкілетті органдардың депутаттарының бірлескен мәжілісіндегі депутаттар, сайланылатын, республикалық дәрежедегі қала және Қазақстан республикасының басқаларын құрастырады, сәйкесінше облыс, республикалық дәрежедегі қала және республиканың басқаласы әр облыстан екі адамнан таңдалады. Республика мәжілісі жүз жеті депутаттардан тұрады. Сайлау Мәжіліс депутаттары тоқсан сегіз барлығына ортақ, тең және сайлау құқығының түзуін негізде құпия дауыс беру арқылы іске асады. Сенат депутаттарының өкілеттіктер мерзімі - алты жыл, Мәжіліс депутаттарының өкілеттіктер мерзімі - бес жыл. Парламент негізгі есеп заңдардың өңдеу, қарастыру және қабылдаушы болып табылады.

2 сұрақ. Сот өкіметі.

Қазақстан республикасындағы әділеттілігі тек қана сотпен жүргізіледі. Сот өкіметі сот ісін жүргізудің азаматтық, қылмыстық және басқа заңмен белгіленген формалары арқылы іске асады. Қылмыстық сот ісін жүргізу заң ескерілген жағдайда мәжіліскерлердің қатысуымен іске асады. Республиканың соттарымен республиканың жоғарғы соты және республиканың заң құрылатын жергілікті соттары болып табылады. Арнайы және қандай болмасын атаумен арнайы соттарының мекемесіне рұқсат етілмейді. Сот өкіметі Қазақстан Республикасының атынан құқықты, өз тағайындауы, бостандықтар және азаматтар және ұйымдардың заңды мүдделерін қорғауды, Конституция, заңдар, басқа нормативтік құқықтық актілер, республиканың халықаралық келісімшарттардың орындауын қамтамасыз етумен жүргізіледі. Сот өкіметі заңдар, басқа нормативтік құқықтық актілер, республиканың халықаралық келісімшарттарын Конституция негіз пайда болатын барлық іс пен дауларға таралады.

3 сұрақ. Конституциялық кеңес.

Конституциялық бақылау орындайтын орган Конституциялық кеңес болып табылады. Қазақстан республикасының конституциялық кеңесі өкілеттіктері алты жылдарға созылатын жеті мүшелерден тұрады. Конституциялық кеңестің өмірлік мүшелерімен бұрынғы президенттер болып табылады. Конституциялық кеңес:

1) республиканың Президентінің таңдаулардың өткізуді дұрыстығы, Парламент депутаттарын және республикалық референдумның өткізуі туралы сұрақты даулы жағдайда шешеді;

2) республиканың олардың Конституция сәйкестігіне заңдар қабылданған парламенттер президентін қол қоюына дейін қарайды, республикасының парламентпен және қаулының оның палата қабылданған Конституция сәйкестіктеріне қарайды;

3) олардың Конституциясының сәйкестігіне республиканың халықаралық келісімшарттары бекітуге дейін қарайды;

4) Конституция нормаларының ресми түсіндірмесін береді;

Конституциялық кеңестің негізгі есебі республиканың аумағындағы Конституция үстінен қараушылығы және конституциялық заңдылығының қамтамасыз етуі болып табылады.

Бекітуге арналған сұрақтар.

1.ҚР Парламенті.

2.ҚР сот өкіметі.

3.ҚР Конституциялық Кеңесі.

3 бөлім. Әкімшілік құқық.

Сабақ № 6

Тақырып: Әкімшілік құқық.

Жоспар

1. ҚР Үкімет.

2. Әкімшілік мәжбүр

1 сұрақ. ҚР Үкімет.

Қазақстан құғының арасында жеке сала әкімшілік құқық болып табылады. Жалпы формада әкімшілік құқықты – басқару құқығы деп атауға болады. Ол

мемлекет әкімшілігінің түзілуі және функциялануы кезінде туындайтын қатынастарды шынайыландырады, және муниципальды және мемлекеттік сферада басқаруға қызмет етеді. Ол барлық басқару қатынастарын ҚР басқа саласының құғына бекітілгеннен басқа қатынастарды реттейді.

Үкімет Қазақстан республикасының атқарушы өкіметін жүзеге асырады, атқарушы органдардың жүйесін басшылық етеді және олардың қызметімен басқаруды жүзеге асырады. үкіметтің ұйымдастырылуы мен қызметінің құзыр, реті 1995 ж 18 желтоқсаннан өзгерістермен және қосымшалармен "Қазақстан республикасының үкіметі туралы Конституциямен және Қазақстан республикасының Конституциялық заңдарымен" анықталады. Парламент және парламенттің - үкімет алқа органы және барлық өз қызметінде болып табылады республиканың президентінің алдында жауапты, Конституция ескерілген жағдайлардағы,- деді Мәжілістің алдында. Қазақстан республикасының үкіметі:

- 1) мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық саясатының негізгі бағыты, оның қорғаныс қабілеті, қауіпсіздік, қоғамдық реттің қамтамасыз етуі өндейді және олардың жүзеге асыруын ұйымдастырады;
- 2) оның орындауы туралы республикалық бюджет және есептеу нәтижесін парламентке ұсынады, бюджетті орындауды қамтамасыз етеді;
- 3) заңдардың жобалары Мәжіліске кіргізеді және заңдардың орындауын қамтамасыз етеді;
- 4) мемлекеттік меншікпен басқаруды ұйымдастырады;
- 5) республиканың сыртқы саясатының өткізуі бойынша шараны істеп шығарады;
- 6) министрліктер, мемлекеттік комитеттердің қызметімен басшылық етеді, басқа орталық және жергілікті атқарушы органдар.

2 сұрақ. Әкімшілік мәжбүр

Әкімшілік мәжбүр ету мақсаты бар нақтылы тұлғаларға әкімшілік билігін жүзеге асыру бойынша арнайы өкілеттік жасалған атқарушы органдарының ұйымдастыру, физикалық және психикалық әсері оларды құқықты ұйғарымды орындата алуға білдіреді, құқық бұзушылықты іске асыруды жағдайда – оларға әкімшілік төлемдерін салу.

Әкімшілік мәжбүр етудің шаралары:

- 1) әкімдік - ескерту шарасылар
- 2) әкімшілік бұлтартпаудың шаралары
- 3) әкімдік- қалпына келтіргіш шаралар
- 4) әкімшілік жауапкершіліктің шаралары

Жергілікті өкілетті органдар - маслихаттар тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктердің тұрғынының ерігі және мемлекет аралық мүдделердің есепке алуымен білдіреді олардың жүзеге асырулары тексеруге оны іске асыруға қажетті шараларды анықтайды.

Бекітуге арналған сұрақтар.

1. «Әкімшілік құқық» анықтамасын беріңіз.
2. ҚР орындаушы билігі.
3. Әкімшілік қысым көрсету деген не?

Сабақ № 7

Тақырып. Әкімшілік құқық бойынша міндеттер мен құқықтар.

Жоспар

1. Мемлекеттік қызмет

2. Әкімшілік төлету

1 сұрақ. Мемлекеттік қызмет

Мемлекеттік қызмет ішкі жақтан атқарушы өкіметті мінездейді. Мемлекеттік қызмет - бұл мемлекеттік құрылымдардағы азаматтарының мемлекеттік басқаруды жүзеге асыру бағытталған кәсіби қызметі.

Қазақстан республикасындағы мемлекеттік қызмет қағидаларда тұрақтанады:

1) заңдылықтар;

2) қазақстандық отан сүйгіштік;

3) заң шығару, атқарушы және сот тармағына мемлекеттік қызметтің жүйесінің бірліктері, мемлекеттік биліктің бөлінуінен тәуелсіз;

4) басымдылық дұрыс айтады, мемлекеттің мүдделерінің алдында бостандықтар және азаматтардың заңды мүдделері;

Мемлекеттік қызметшімен ҚРдың есептердің іске асыруы және мемлекеттің функциясы мақсаттарындағы лауазымды өкілеттік орындайтын қызметтің мемлекеттік бюджетіден мемлекеттік құрылымға ақы төлелетін алып жатқан азаматы танылады. ҚРдың заңымен мемлекеттік қызметшілердің келесі дәрежелерімен анықталады:

1) алып жатқан саяси қызметтер мемлекеттік қызметшілер.

2) Әкімшілігі мемлекеттер

Мемлекеттік қызметтің өтуі мемлекеттік қызметтің түсу, өту және тоқтатылуы тұрды. Мемлекеттік қызметшідегі міндеттерінің лайықсыз орындауына төлету сала алады: қызметтен ескерту, сөгіс, қатаң сөгіс және жұмыстан шығару.

Әкімшілік құқық бұзушылық - бұл жеке тұлғаның (қасақана немесе әңгүдік) заңға қайшы, жазалы әсер немесе әрекетсіздігі немесе ар жағында әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы кодекстегі жауапкершілік ескерілген заңды тұлғаның заңға қайшы әсер немесе әрекетсіздігі.

2 сұрақ. Әкімшілік төлету

Әкімшілік төлету - бұл әкімшілік құқық бұзушылықты іске асыруға (лауазымды тұлғалармен) органдардың мемлекеттік мәжбүр етуін судьямен онда уәкіл заң қолданылатын шара ЕдС және айыру немесе мұндай құқық бұзушылық болған тұлғаның құқық пен бостандықтарын шектеуде болады. Әкімшілік төлетулерді түрлер:

1) ескерту;

2) әкімшілік айыппұл;

3) сайман болған іске асыруды заттың тәркілеуі немесе әкімшілік құқық бұзушылық тікелей объектімен) жеке кәсіпкерді қызметтің тоқтату немесе тыйымы;

4) әкімшілік тұтқындау;

Бекітуге арналған сұрақтар.

1.ҚР Мемлекеттік қызметі.

2.Әкімшілік жауапкершілік дегеніміз не? Ол қай жастан басталады?

3.Әкімшілік іздестірулердің негізгі мақсаттары?

4 бөлім. Азаматтық құқық.

Сабақ № 8

Тақырып. Азаматтық құқық. Келісім. Келісім формалары мен түрлері.

Жоспар

1. Азаматтық құқық

2. Занды тұлға.

3. Мәмілелер

1 сұрақ. Азаматтық құқық.

Азаматтық құқық - бұл мүліктік дербес мүлік қатынастармен сабақтас мүліктік қатынастар қатысушылардың теңдік негізделген тауарлық-ақшалай және басқа реттейтін нормалардың жиынтығы болатын құқықтың саласы. Реттелетін азаматтық заң қатынастардың қатысушыларымен азаматтар, заңды тұлға, мемлекет, сонымен бірге әкімшілік-аумақтық бірліктер болып табылады. Азаматтық құқықтың негізгі көзі Қазақстан республикасының Конституциясы және 1994 жылдың 27 желтоқсанындағы және 1999 жылдың 1 шілдесіндегін арнайы бөлім Ортақ бөліктен тұратын Қазақстан республикасының азаматтық кодексі болып табылады.

Азаматтық кодекс 62-ші тарау шумақталған 1124 баптардан тұрады. Жалпы бөлім келесі бөлімдерде болады: жалпы ережелер; меншік құқығы және басқа мүлік құқықтары; құқық міндеттеуші. Арнайы бөлімде болады: міндеттемелердің жеке түрлері; ой-ақыл меншігінің құқығы; тұқым қуалаған құқық; құқық халықаралық бөлінді.

2 сұрақ. Занды тұлға.

Өз атымен меншік құқығында алатын ұйым заңды тұлғамен оқшауланған мүлікті шаруашылық жүргізуі немесе оралымды басқару және міндеттемелерге беттерінше бұл дүниемен жауап береді мүліктік және дербес мүлік құқықтар және міндетті алып жүзеге асырып, талапкермен және соттағы жауапшы бола аладуға танылады. Заңды тұлға өз бетімен баланс және өз аты бар мөр алуы керек.

Өзгеріс немесе тоқтатылудың азаматтарының анықтау бағытталған әсерлері азаматтық дұрыс айтады мәмілелермен танылады.

3 сұрақ. Мәмілелер.

Мәмілелер әр түрлі негіздер бойынша классификациялауға болады.

1. Сандарға байланысты қатысушы тараптардың мәмілелерінде:

мысалы, а) өсиеттің құрастыруын бір тараптың ерігі жеткілікті іске асырулар үшін біржақты;

б) келісім екі талап етер еді немесе тұлғалар көп немесе көп жақты мәмілелер. Мұндай мәмілелер келісім шарттарымен ат қойылады.

2. Мәміленің пайда болуы ұштасқан момент бойынша:

а) нақты, олар жанында мүлтіксіз болып есептеледі

б) консенсусты - іске асыруы үшін (сауда-саттық) мәмілені іске асыру туралы келісім жеткілікті барлық мәмілелер болып табылды.

Бекітуге арналған сұрақтар.

1. Азаматтық құқық түсінігі, көздері және принциптері.

2. Заңды тұлға деген не?

3.Келісім деген не? Келісім түрлеріне ата?

Сабақ № 9

Тақырып. Меншік құқығы және формалары.

Жоспар

1. Меншік түсінігі

2. «Тұтынушылардың құқығын қорғау туралы» Заңы.

1 сұрақ. Меншік түсінігі

Меншік - бұл адамдардың арасындағы экономикалық қатынас меншіктің объекті тиістіліктің жөніндеді.

Субъектінің құқықты танылатын және қорғалатын заң акттерімен меншік құқығы дүние тәуелді оған пайдаланып иелік етуге өз беттерінше білуге бар. Дүниемен нақты ие болу бұл заң жүзінде мұңсыз жүзеге асыру мүмкіндігі иелену құқығы. Оның пайдалы табиғи қасиеттері бұл дүниеден заң жүзінде мұңсыз алу мүмкіндігі иелену құқығы, сонымен бірге табыс, жемістердің өсімшесінің түріндегі пайданың оны, жеміс және басқа формаларда алу. Билік правосы дүниенің заң тағдырына заң жүзінде мұңсыз анықтау мүмкіндігін болады.

Жеке меншік азаматтар және мемлекеттік емес заңды тұлғалар және олардың біріктірулерін меншікті сияқты сөз сөйлейді. Дүниенің сан және құны, дербес меншікте болды шектелмейді.

Мемлекеттік меншік республикалық және коммунальдық меншікті түрде көрсетіледі. Республикалық меншік дүниесінің заң акттерімен сәйкес мемлекеттік республикалық заңды тұлға бекітілген мемлекеттік қазынасынан тұрады. Коммунальдық меншік жергілікті қазына және коммунальдық заңды тұлға бекітілген дүниеден тұрады. Республикалық бюджеттің құралдары, алтын валюталық қор, алмас қор, жер, оның жер қойнауы, су, өсімдік және аң, басқа табиғи қорлар және мемлекеттік заңды тұлға бекітілмеген басқа мемлекеттік мүлік Қазақстан республикасының мемлекеттік қазыналарын құрайды. Жер жеке меншікте сонымен бірге негізде шарттар және заң қойылған шектерде бола алады.

2 сұрақ. «Тұтынушылардың құқығын қорғау туралы» Заңы.

Осы заң заңға сүйенген, экономикалық және әлеуметтік негіздер, сонымен бірге қорғаудың кепілдігін бекітеді тұтынушылар дұрыс айтады.

Өкімет және басқарудың мемлекеттік құрылымдары дербес олардың сапалы тауарлары және қызметпен қамтамасыз ету бойынша тұтынушылар дұрыс айтуға қорғауға қатысты тиімді шараларды жүзеге асыруы керек.

Заңның негізгі есептері:

- 1) жасап шығарушылар және дүкеншілердің мүдделерінің алдында азаматтардың заңды мүдделерінің басымдылығының мойындауы;
- 2) тұтынушылармен жүзеге асыру мәліметке, тиісті сапасының тауарының өнім сапасы, обметасы дұрыс айтады;
- 3) қауіп-қатерлерден тұтынушыларды қорғауды оны өмір үшін және денсаулықтар;
- 4) тұтынушылардың мүдделерінің қорғаудың төңірегіндегін халықаралық және республика аралық істестігінің кеңейтуі.

Бекітуге арналған сұрақтар.

1. Меншік түсінігі және формалары.
2. «Тұтынушылардың құқығын қорғау туралы» Заңы.

5 бөлім. Еңбек құқығы.

Сабақ № 10

Тақырып. Еңбек құқығы.

Жоспар

1. Еңбектік құқық

2. Еңбек келісім-шарты

1 сұрақ. Еңбектік құқық

Еңбектік құқық - бұл жұмыс берушімен және қызметкердің аралығында еңбектің конституциялық бостандық құқығының азаматтарын іске асырудың процесс пайда болатын қатынастар құқықтың саласы, реттейтін Трудовоелер жеке, ұжымдық тағы басқа келісім шартыларды негізде нақтылы еңбек қызметінің тараптарымен жүзеге асырудың жөніндеді.

Құқықтар негізгі Трудовое көздерімен Ортақ және арнайы бөлімнен тұратын 2007 жылдың 15 мамырындағын Қазақстан республикасының Конституция және Еңбектік кодексі болып табылады. Құқықтың Трудовое нормалары заңдар және кодекс Трудовое болатын жағдайларды реттеп дәлдейтін заңға тәуелді акттердегі болады.

Қазақстан республикасының еңбектік кодексі жалпы бөлім 40 глав. бөлім тұруға шумақталған арнаулы жалпы ережелер, қатынастардың Трудовое реттеудің төңірегіннің мемлекеттік құрылымдарын құзыр, қатынастардың Трудовое субъекттері және олардың пайда болуының негіздерінің 341 бабын болады. Арнайы бөлім арналған: қызметкерлердің жеке дәрежелерінің еңбегінің реттеулері, еңбек, қауіпсіздіктің саласы және еңбекті қорғауда әлеуметтік әріптестікке және ұжымдық қатынастарға қатынастарға, Еңбек кодексі ерекшеліктеріне .

2 сұрақ. Еңбек келісім-шарты.

Еңбек келісім-шарты - бұл жұмыс беруші қызметкермен және қызметкер сәйкес нақтылы (еңбектік функцияны) жұмысты орындауға өзі міндет артатын жұмыс берушінің аралығында жазбаша келісім тәртіптің Еңбек кодексі ережені сақтауарқылы мерзімді еңбектік функциясы бойынша жұмысты қызметкерге беріп, еңбек жағдайымен қамтамасыз етуге міндеттің артуы ескерілген. Еңбек келісім-шарты жасала алады:

1) белгісіз мерзімге;

2) кемінде бір жыл нақтылы мерзімге кейбір жағдайлардан басқа.

Кепілдіктер және еңбек келісім-шартымен белгісіз мерзімге жасалған қызметкерлер үшін ескерілген өтемдердің беруіненгі өтеуден қашу мақсаттарындағы нақтылы мерзімге келісім шарттарының Трудовое шешімі рұқсат етілмейді. Келісім шартының Трудовое шешімі он алты жасты жас шама жеткен тұлғалармен рұқсат етіледі. Жеке еңбек келісім-шарты орта білім немесе орта білім оқу орынының қалдырып кетуінің алулары жағдайлардағы ата-аналар немесе қамқоршы, қамқоршы келісімімен жасы он беске толған тұлғалар тұжырымдай алады. Еңбек келісім-шартының (қамқоршы, қамқоршы) ата-

аналардың белгілі келісімімен жасалады, еркін уақытта оқудан тыс жұмыс жасауға болады.

Бекітуге арналған сұрақтар.

1. Еңбек құқығының түсінігі және көздері.
2. Еңбек құқығы деген не?
3. Еңбек келісімінің негізгі түрлерін атаңыз.

Сабақ № 11

Тақырып. Еңбек және демалыс уақыты. Еңбек төлемі. Еңбекті қорғау.

Жоспар

1. Еңбек жағдайы
2. Жұмыс уақыты
3. Демалыс уақыты
4. Еңбекақы

1 сұрақ. Еңбек жағдайы.

Еңбек жағдайы қызметкердің өмірі мен денсаулығы үшін қауіпсіздікті қамтамасыз етуі, гигиена талаптарға сәйкестеуі керек.

Жұмыс уақыт болып есептеледі, келісім шартының жеке Трудовоесінің шарттарымен сәйкес қай қызметкер ішінде міндеттеменің Трудовоелері орындауға міндетті

2 сұрақ. Жұмыс уақыты

Жұмыс уақыты нормалы ұзақтық, қысқартылған ұзақтық бола алады және толық емес. Жұмыс уақытының нормалы ұзақтығы аптаға 40 сағат асуы керек. Трудовоелерде, ұжымдық шарттар туралылар жұмыс уақытының нормалы ұзақтығына сияқты төлеуі бар жұмыс уақытының кіші ұзақтығы ескеріле алады.

3 сұрақ. Демалыс уақыты

Демалыс уақытымен уақыт мерзімдері ұғылады, міндеттердің өз Трудовоелерінің орындауынан қай қызметкер ішінде босайды.

Демалыс уақытының түрлерімен болып табылады:

1) үзілістер (жұмыс ауысымы) жұмыс күннің ішінде - демалыс және азықтың қабылдауы үшін үзіліс; смена ішіндегі және арнайы үзілістер;

2) (смена аралық) күн сайынғы демалыс;

3) (жеті сайын үздіксіз демалыс) демалыс күндері;

4) мерекелік күндер;

5) демалыс.

Қызметкерлерге демалыстардың келесі түрлері жеткізіліп беріледі:

1) ақы төлелетін демалыстың жыл сайын Трудовоелері;

2) әлеуметтігі демалыстар.

Ақы төлелетін жыл сайын еңбек демалысы қызметкер, жұмысқа қабілеттіліктің қалпына келтіруін демалыс, денсаулықты нығайту және қызметкердің басқа дербес қажеттіктері үшін арналған және (қызмет) жұмыс орыны және орташа жұмысакты сақтаумен кемінде 24 күнтізбелік күндерін мерзімге жеткізіліп беріледі.

Әлеуметтік демалыспен балаларға аналық, күтуі, өндірістен үзусіздің білімнің алуы үшін қолайлы жағдайлардың жасауы мақсаттарындағы нақтылы мерзімге жұмыстан қызметкердің босауы ұғылады және басқа әлеуметтік мақсаттар үшін.

Қызметкерлерге әлеуметтік демалыстардың келесі түрлері жеткізіліп беріледі:

1) демалыс еңбекақының сақтауысыз;

2) оқу демалысы;

3) (балалар) баланың тууы, туған (балалар) бөпенің (бала асырап алумен) бала асырап алуымен демалыс байланысты.

4 сұрақ. Еңбекақы.

Еңбекақы - қызметкер, күрделіліктің біліктілігі, сан, сапа және атқарылатын жұмыстың шарттарына байланысты, сонымен бірге өтемдік төлем және жағдай жасайтын сипаттың еңбек ақысын алуы. (теңгені 2003 5000 жылдағы ең төмен еңбек ақы, теңгені 2004 6600 жылда, теңгені 2005 9200 жылда, теңгені 2007 10250 жылда).

Бекітуге арналған сұрақтар.

1. Жұмыс уақыты дегеніміз не?

2. Демалыс уақыты деген не?

3. Еңбекақы деген не?

Сабақ №12

Тақырып. Еңбек тәртібі және материалдық жауапкершілік.

Жоспар

1. Еңбек тәртібі

2. Материалдық жауапкершілік.

1 сұрақ. Еңбек тәртібі

Жұмыс және қызметшілер еңбек тәртіпті адал және адал жұмыс істеп, сақтауы, әкімшіліктің ұйғарымын уақытында және тура орындауы, еңбек өнімділікті жоғарылатуы, еңбекті қорғауға, техника қауіпсіздігі және тазалық сақтау бойынша технологиялық тәртіпті, талап сақтауы керек.

Жұмыс берушінің тәртіптік теріс қылығының қызметкерімен іске асыруға тәртіп жазаларының келесі түрлері қолдануға құқықты: 1) ескерту; 2) сөгіс; 3) қатаң сөгіс; 4) кодекстің Трудовое қойылған жағдайлардағы жұмыс берушінің әрекеті бойынша келісім шартының Трудовое бұзуы. Кодекспен және Қазақстан республикасының басқа заңдарымен Трудовое ескерілмеген тәртіп жазаларының қолдануына рұқсат етілмейді.

Жұмыстағы жетістіктерінде ынталандыру шаралары ескеріледі, және де реттің ішкі Трудовоесінің ережелері, ұжымдық келісімшарттармен және шарттармен басқа шаралар да ескеріле алады.

2 сұрақ. Материалдық жауапкершілік.

Жұмыс және қызметшілердің материалды жауапкершілігі нақты заттық залалдың түзуінің өлшемдерімен шектеледі, бірақ олардың орташа айлық еңбек ақысы аспайтын. Мұндай нормалы шаруашылық тәуекелінің дәрежесі жатқыза алатын залалға жауапкершіліктің қоюы рұқсат етілмейді.

ҚРдың "Еңбек туралы заңы" 91-ші бап.

Залалдың толық өлшеміндегі жауапкершіліктің жағдайлары:

1) қызметкермен және жұмыс берушінің аралығында толық материалды жауапкершіліктің өзіне қабылдану туралы жазбаша келісім шарты жасалған.

2) қызметкерде жұмыс берушіге міндеттердің Трудовое орындау келтірілген зиянға толық материалды жауапкершілік тапсырған.

- 3) тағы басқа құндылықты дүние есептеу нәтижелеріне алынды, бір жолғы сенім хат немесе басқа құжаттар бойынша
- 4) зиян маскүнемдік немесе есірткі мас болу күй тапқан қызметкермен келтірген.
- 5) зиян жеткіліксіздікпен келтірген. Материалдардың қасақана жоюмен немесе бұзуымен.
- 6) зиян коммерциялық құпия ашылудың нәтижесінде келтірген.
- 7) зиян қызметкердің қылмыстық кодекс қудаланатын әрекеттердің белгі болатын әсерлерімен келтірген

Бекітуге арналған сұрақтар.

- 1.Еңбек тәртібі түсінігі қандай?
- 2.Қандай жағдайларда жұмысшыларға материалдық жауапкершілік жүктеледі?

6 бөлім.Салық заңы.

Сабақ № 13

Тақырып. Салық заңы.

Жоспар

1. Салық құқығы

2. ҚР салық заңдылығы.

1 сұрақ. Салық құқығы

Салық құқығы - бұл мемлекетпен және салық төлеушілердің арасындағы құқықтық қатынастарды реттейді салықтардың мемлекетті біржақты - адуын анықтау және телемінің арқылылардың бюджеттің мемлекеттік табыстары құрастырудың жөніндейтін қаржылай - заңға сүйенген нормалардың жиынтығы.

Салық құқықтық қатынастары келесі белгілермен бейнеленеді:

- 1) мемлекеттің ерігі бойынша тек қана әрдайым пайда болады
- 2) тек қана заңға сүйенген формаларда әрдайым пайда болып бар болады
- 3) сөзсіз сипаттарды тасысады
- 4) мемлекеттік мәжбүр етуді шараларды салық заңының бұзушылығында қолданылады

Арналу салықтың бас мақсатымен мемлекеттік емес субъекттері бар арақатынастағы мемлекеттің жанында ұлттық табыстың қайта бөлулері құралмен олардың табыстарының бөлігі ықтиярсыз алып қоя меншік иесімен қосымша ақшалай қор болып қалыптасар еді, болып қалыптас қызмет көрсетуге болып табылады, яғни бюджеттің мемлекеттік табыстарын құрастыру.

Қазақстан республикасының салық заңы жиынтық нормативтік болады - салық құқықтық қатынас реттейтін өздің қаржылай - заңға сүйенген нормаларында бірлестіретін құқықтық акттер. Заң бүгін мұндай жеке ҚРдың заңының жүйесінде бар болу туралы айтуға мүмкіндік берген және құқықтың дербес саласы туралы дамыту салық заңы жетті.

2 сұрақ. ҚР салық заңдылығы.

Заңды және жеке тұлғалармен табыс салығы оған ҚРдың сыртына алған табыс сонымен бірге ҚРдың тұлға-резиденттері үшін салық салынатын табыстың ҚР болатын аузы-бастарымен республикалық бюджетке есептеліп қойып төленеді.

Бұл салықтың төлеушілерімен заңды және жеке тұлғалар болып табылады: шет мемлекеттердің ҚРдың азаматтары, азаматы және салық жылындағы салық салынатын табыс болатын азаматтығы жоқ адамдар. Табыс салығының

төлеушілеріне заңды тұлға-резиденттер Қазақстан республикасының ұлттық банкінен басқа жатады, және заңды тұлға-резидент еместер.

Жер салығы барлық физикалық және жер телімдері иелік немесе пайдалану болатын заңды тұлғалармен есептеліп қойып төленеді.

Мүлік салығы ҚРдың жергілікті салықтарына жатады және мүліктік объекттер шаруашылық жүргізуі немесе оралымды басқарудың меншік құқығы, меншікті сенімді басқару болатын барлық заңды және жеке тұлғаларымен есептеліп қойып төленеді.

Бекітуге арналған сұрақтар.

- 1.Салық құқығы деген не?
- 2.ҚР салық заңдылығы.
- 3.Салықтың негізгі түрлерін атаңыз.

7 бөлім.Қылмыстық құқық.

Сабақ № 14

Тақырып. Қылмыстық құқық. (2-28)

Жоспар

1. Қылмыстық құқық
2. Қылмыстық жауапкершілік
3. Қылмыс құрамы

1 сұрақ. Қылмыстық құқық

Қылмыстық құқық - бұл ұғым және бұл қылмыстардағы жауапкершілік қоятын қылмыстардың түр анықтайтын заңға сүйенген нормалардың өзімен ұсынатын жиынтықтың құқығының саласы. Қылмыстық құқықтың негізгі көзі 1997 жылдың 16 шілдесіндегін Қазақстан республикасының қылмыстық кодексі болып табылады, 1998 жылдың 1 қаңтарынан қолданысқа енгізген. Ол қылмыстық жауапкершіліктің негізі орнатады, қалай адам үшін қауіпті болғанын анықтайды, қоғам немесе әрекеттің мемлекеті қылмыстармен болып табылады, олардың іске асыруына әсердің қылмыстық-құқықтысының жаза және басқа шаралары орнатады. Қылмыстық құқықтың есептерімен болып табылады: қорғау дұрыс айтады, адам мен азаматтың бостандықтар және заңды мүдделері, меншік, ұйымдардың заңды мүдделері, қоғамдық рет және қауіпсіздік, қоршаған орта да , сала және қылмыстық қол сұғулардан қоғам және мемлекеттің заң қорғалатын мүдделерінің Қазақстан республикасының аймақтық бүтіндігі конституциялық, әлем және адам баласының қауіпсіздігінің қорғауы, сонымен бірге қылмыстардың ескертуі қатысты.

2 сұрақ. Қылмыстық жауапкершілік.

ҚРдың аумағындағы қылмыстық жауапкершілігі 16 жылдармен басталады. Қылмыстық жауапкершіліктің кейбір қылмыстарында 14 жылдармен басталады. Бұл қылмыстар: Автокөлікпен және басқа көлік құралдарымен өлтіру, денсаулыққа ауыр зиянның қасақана келтіруі, денсаулыққа орташа ауырлықтың зиянының қасақана келтіруі, ұрлық, талан-тараж, дұрыс емес иелік. Қылмыстық жауапкершілік қылмыскермен және мемлекеттің аралығында қоғамдық қатынастарды реттеген қатынастардың қылмыстық-құқықтылары шеңберінде іске асады.

3 сұрақ. Қылмыс құрамы.

Қылмыс құрамы - бұл қылмыстық кодекс қойылған нақты мінездейтін нақты және жеке белгілердің жиынтығы қоғамдық сияқты қауіпті әсер немесе әрекетсіздік қылмыстық. Қылмыс құрамы объект, субъект, нақты тарап және жеке тараптан тұрады. Қылмыстың объекті - бұл қылмыскерді қастық ойлайтын қылмыстық заң қорғалатын қоғамдық қатынастар. Қылмыстың субъекті - жеке тұлға; жауапқа қаблеттілігі; қылмыстық жауапкершіліктің қылмыстарының көпшілігіне жеткен нақтылы жас шамалары 16 жылдармен басталады, ауыр қылмыстан астамға 14 жылдармен жауапкершілік ескерілген.); ие болатын (мамандық, лауазымды жағдай тағы басқалар) арнайы белгілердің нақтылы жағдайларында. Нақты тарап - олардың арасындағы әсер немесе әрекетсіздік, қылмыстық зардаптар және себепті-тергеулі байланыс, сонымен бірге уақыт, орын, сайман, әдіс және қылмыстың іске асыруын құрал. Жеке тарап - бұл қылмыстық әрекеттің психикалық тұрғылары: жазық, қылмыстың себеп және мақсаты.

Бекітуге арналған сұрақтар.

1. Қылмыстық құғының түсінігі, міндеттері және көздері.
2. Қылмыс құрамы деген не? Қылмыс құрамының негізгі белгілерін атаңыз.

8 бөлім. Отбасы құқығы.

Сабақ № 15

Тақырып. Отбасылық құқығы.

Жоспар

1. Отбасылық құқық

2. Некелесудің шарттарымен

1 сұрақ. Отбасылық құқық

Бұл шарт және некеденің кіруін рет орнатқан құқықтың дербес саласы отбасылық құқық жанұя өкілдердің арасындағы дербес мүлік және мүліктік қатынасты брактің тоқтатылуы және мойындау оны жарамсыз реттейді. Отбасылық құқықтың негізгі көздерімен Браке туралы Қазақстан республикасының Конституция және заңдары болып табылады және 1998 жылдың 17 желтоқсанындағын жанұяға.

Отбасылық құқық келесі бөлімдер тұрды: шетелдіктерге және азаматтығы жоқ адамдарға неке-отбасылық заңның нормаларының жалпы ереже, брак, жанұя, қамқорлық және қамқоршылық, жанұяның мүшелерінің алимент қатынастары, азаматтық хал акті, қолдануы.

Қазақстан республикасының неке-отбасылық заңы қағидаларда тұрақтанады:

- 1) ер-әйелді неке одағының еріктіліктері;
- 2) тендіктер жұбайлардың жанұясында дұрыс айтады;
- 3) жанұяның ісінде біреу кез келген кірісудің рұхсат етілмейтіндіктері;
- 4) жанұя ішінде сұрақтардың шешуі екі жақтың келісімімен;
- 5) олардың дамытуы және әл-ауқат туралы балалардың отбасылық тәрбиені басымдылығы, қамдар;
- 6) басты қорғау мүдделері жасы толмаған және еңбекке жарамсыз да дұрыс

айтады;

7) жанұяның мүшелерінің кедергісіз жүзеге асыруының қамтамасыз етулері өз дұрыс айтады, сот арқылы қорғауды мүмкіндік бұл дұрыс айтады;

8) үй-ішінің салауатты өмір салтының ынталандырулары;

2 сұрақ. Некелесудің шарттарымен.

Некелесудің шарттарымен болып табылады: неке жас шамасының онына некеде келетін ер-әйелдер және табыс өзара ерікті келісім. Неке жас шамасы он сегіз жылдарға ер-әйелдері үшін бекітіледі. Загс органдар орынды себептер болған жағдайда екі жылдар аспайтын уақыт неке жас шамасы азайта алады. Неке жас шамасының төмендетуі барлық жағдайларында тек қана келісімімен келетін некеделерге рұқсат етіледі және ата-аналар немесе қамқоршылар тек қана келісімімен рұқсат етіледі.

Аралық некелесуге рұқсат етілмейді:

1) тұрып қойылдарын бір тұлға ең болмаса некелесуде тіркеулі басқа тұлғалармен;

2) (ата-аналармен және балалармен, атамен, әжемен және немерелермен) өспелі және бәсеңдейтін сызық бойынша және ортақ әкелер және ана болатын туыс ағайын туған бауырластармен түзулермен;

3) (қыз етіп асырап алушылармен) бала қылып асырап алушылармен және (қыз етіп асырап алған) асырап алынған бала;

4) бір тұлғадан қабілеті жоқ салдарынан психикалық ауру немесе ақылсыздықтың сотымен мойындаған тұлғалармен.

Бекітуге арналған сұрақтар.

1.Отбасы құқығы түсінігі, міндеттері және көздері?

2.Неке бекітудің негізгі шарттарын атаңыз?

Сабақ № 16

Тақырып: Жұбайлардың, ата-аналардың және балалардың міндеттері.

Жоспар

1. Жұбайлардың құқық және міндеттері

2. Балаларының және атааналарының құқығы мен міндеттері

сұрақ. Жұбайлардың құқық және міндеттері

Жұбайлардың құқық және міндеттері ЗАГС орғандағы некелесуді мемлекеттік тіркеудің күнінен пайда болады. Жұбайлар тең құқықтармен пайдаланады және тең міндеттер алып жүреді. Жұбайлардың әрқайсылары жұмыстың түрі, мамандық, тұратын жері ырықты. Жанұяның өмірінің тағы басқа сұрақтары аналық, әкелік, тәрбие, балалардың білімінің сұрақтары жұбайлармен сонымен бірге ұйғарылады. Егер неке келісім шартымен басқа анықталмаса жұбайлардың дүниелері заңды тәртіп олардың ортақ бірлескен меншігінің тәртібі болып табылады. Брак жұбайлармен уақытында тапқан-таянған дүние олардың ортақ бірлескен меншігі болып табылады. Жұбайлардың ортақ дүниелеріне құқығы брактің мерзіміне үй шаруашылығының жүргізуін жүзеге асыратын жұбайға сонымен бірге балаларға күту немесе басқа орынды себептер бойынша дербес табысы болмады жатады. Жұбайлардың әрқайсыларының меншіктері болып табылады:

1) некеденің кіруіне дейін жұбайлардың әрқайсы тәуелді дүние;

2) сыйға брактің мерзіміне жұбай алған дүние мұрагер болу ретінде немесе басқа тегін мәмілелер бойынша;

алған жұбайлардың ортақ құралдарының арқасында ортақ құралдарының брагінің мерзімдеріне бір жағынаннан, 3) (тағы басқалар киім, аяқ киім) жеке пайдалану, тағы басқа заттардың қымбатты заттарының сән-салтанаты қоспағанда болжағыш.

2 сұрақ. Балаларының және ата-аналарының құқығы мен міндеттері

Баламен (кәмелетке жету) он сегіз жасты жас шама жетпеген тұлға танылады. Әрбір бөпе жанұяда өмір сүріп тәрбие алуға құқығы болады, қаншалықты бұл, құқық өз ата-аналары, олардың қамына құқық, бірлескен тұруды олармен, бұл оның мүдделеріне қайшы келетінде кейбір жайларды ескермегенделерге құқық білуге болуы мүмкін. Бала өз ата-аналарымен тәрбиеге, оның мүдделерінің қамтамасыз етуі, оның адамгершілік қасиетінің жан-жақты дамыту, құрметіне құқығы болады. Бала қарым-қатынасқа екі ата-аналардан да құқығы болады, тағы басқа бауырластармен аталармен, әжелермен, ағалармен, апалармен. Ата-аналардың оның жарамсыз немесе бөлек тұруы ата-аналардың неке бұзуы, мойындау бала құқығында ықпал етуі керек.

Ата-аналар тең құқықтар және өз балаларының қатынасындағы міндеттер алып жүреді. Олар өз балалары денсаулықты қамқорлауы керек, құқығым боламын және өз балалары тәрбиелеуі керек. Ата-аналар барлық басқа тұлғалардың алдында өз балаларының тәрбиелеріне басымды құқығы болады. Ата-аналар, тәрбиеленуші бөпелер, өз қабілеттіліктері және оның физикалық, психикалық, бар болмысыменімен және рухани дамытуы үшін қажетті хал-жағдайлардың қаржы мүмкіндіктерінің шектеріндегі қамтамасыз етуге негізгі жауапкершілікті қажетті алып жүреді. Ата-аналар ата-аналық құғынан айырыла алады егер олар болса:

1) ата-аналар міндеттермен бас тартады, соның ішінде нәпақылардың төлеуінен өтеуден қашуда

2) тектен өз бөпелерін орынды себептерсіз алуға бас тартады.үйлер немесе басқа бала мекемесі

3) маскүнемдікпен, нашақорлықпен және токсикоманиямен аурулармен сотпен мойындалған.

Бекітуге арналған сұрақтар.

1.Жұбайлардың жеке, заттай құқықтары мен міндеттері.

2.Ата-ана мен бала құқығы.

9 бөлім. Қазақстан – заманауи Халықаралық құқықтың субъектісі.

Сабақ № 17-18

Тақырып: Қазақстан – заманауи Халықаралық құқықтың субъектісі.

Жоспар

1. Қазақстан – заманауи Халықаралық құқықтың субъектісі.

2. ҚРдың сыртқы саясаты

1 сұрақ. Қазақстан – заманауи Халықаралық құқықтың субъектісі.

Қазақстан тәуелді республикадан 1991 жылының 16 желтоқсаны егеменді тәуелсіз мемлекет болды. Қабілеттілікке халықаралық құқық иелену, өйткені осы

күннен бастап халықаралық сипаттың міндетті құқығы болып жүзеге асыру. ҚРдың мерзімінің 1991 жылдың желтоқсанынан ар жағында ертеден келе жатқан нақты сызықтар, тәуелсіздіктің атрибуттарын тауып алды. ҚР көп елдері бар дипломаттық қатынастар орнатты. Дипломаттық қатынастар орнатылсын, өз өкілдіктерін ашу қиын емес - бұл іс қарапайым емес. Шетел мемлекеттерінің бір қатары ҚРдың басқаласындағы өз елшіліктерін ашты. Өз кезегінде біздің елшілік бізбіз тағы басқа елдердің Түркияда, Қытай, АҚШ, Франция, Иран, Өзбекстан, Кыргызстан. Қазақстан өз сыртқы саяси күресін істеп шығара бастады. ҚРдың сыртқы саясаты дүниелік бірлестіктегі сенімді орынды оның халқына жүзеге асыруы Қазақстанға қамтамасыз еткендей етіп салады.

2 сұрақ. ҚРдың сыртқы саясаты.

Органдар, орындайтын сыртқы функциялар - бұл мемлекет ішінде және шетел органдары, орындайтын мақсаттар және ҚРдың сыртқы саясатының есебі.

Сыртқы қатынастардың мемлекет ішінде общеполитикалық органдарына жатады:

1) ҚРдың парламенті сыртқы қатынастардың орталық органдарының бірі болып табылады. Сыртқы байланыстар бойынша комитет парламент аралық қызметтегі Парламента қатысуды ұйымдастырады, Қазақстан елшілерінің кандидатурасының бекітуі де талқылауға ұсынады.

2) президент көп қырлы дипломаттық қызметті жүзеге асырады. Президент мемлекеттік, үкімет делегациялары, шет мемлекеттердің елшілерін қабылдайды.

3) ҚРдың үкіметі сыртқы саяси және сыртқыэкономикалық қызметте араласады: мемлекетаралық келісім шарттарын қол қойып бекітеді, шетел делегацияларының қабылдауында қатысады.

4) сыртқы істер министрлігі сыртқы қатынастардың орталық, общеполитикалық мамандандырылған органы болып табылады. Ол ҚРдың сыртқы саясатының өткізуімен басқаруды жүзеге асырады. Министрліктер басты міндеті қорғау болып табылады ҚРдың мүдделерінің халықаралық қатынастарды саласында да дұрыс айтады. СІМ сыртқы қатынастардың сұрақтары бойынша ҚРдың заңды сақтауына қадағалайды.

Сыртқы Қазақстан қатынастарының шетел органдары тұрақтыға ұсақтайды - елшілік және уақытша - делегация.

Қазақстан мемлекеттердің дүниелік бірлестігі істеріндегіне белсене қатысады. Сыртқы қатынастардың оның органдары ҚРдың сыртқы саясатымен ортақ басқаруларды жүзеге асырады, мемлекет мүддесін қорғауға, серіктестіктер және өз азаматтары бойынша дипломаттық қызметпен шұғылданды, әр түрлі келісім шарттары және келісімдер жобалайды.

Бекітуге арналған сұрақтар.

1.Мемлекеттің сыртқы саясаты және дүниежүзілік ұйымдар.

2.Сыртқы функцияларды орындайтын органдар.

Сабақ № 19

Тақырып: Қайталау қортындысы.

1.Құқық деген не? Олардың негізгі белгілерін атаңыз.

2.Құқықтың негізгі көздерін атаңыз.

- 3.Этатикалықжәне құқықтық мемлекетке сипаттама беріңіз.
- 4.Құқықтық мемлекеттің негізгі ерекшеліктерін атаңыз.
- 5.Демократиялық мемлекет деген не?
- 6.Құқық принципі деген не? Қазақстан Республикасының негізгі принциптерін атаңыз.
- 7.Құқық саласы деген не? Құқық саласының белгілері мен жіктелуін атаңыз?
8. Конституция деген не? ҚР Конституциясы қай жылы қабылданды?
- 9.Сипаттама бер: халықтық, құқықтық және әлеуметтік мемлекет.
- 10.Адамның және азамттардың негізгі құқығын атаңыз.
- 11.ҚР сайлау жүйесі.
- 12.ҚР Парламенті.
- 13.ҚР сот өкіметі.
- 14.ҚР Конституциялық Кеңесі.
15. «Әкімшілік құқық» анықтамасын беріңіз.
- 16.ҚР орындаушы билігі.
- 17.Әкімшілік қысым көрсету деген не?
- 18.Азаматтық құқық түсінігі, көздері және принциптері.
- 19.Заңды тұлға деген не?
- 20.Келісім деген не? Келісім түрлеріне ата?
- 21.Меншік түсінігі және формалары.
22. «Тұтынушылардың құқығын қорғау туралы» Заңы.
- 23.Еңбек құқығының түсінігі және көздері.
- 24.Еңбек құқығы деген не?
- 25.Еңбек келісімінің негізгі түрлерін атаңыз.
- 26.Жұмыс уақыты дегеніміз не?
- 27.Демалыс уақыты деген не?
- 28.Еңбекақы деген не?
- 29.Еңбек тәртібі түсінігі қандай?
- 30.Қандай жағдайларда жұмысшыларға материалдық жауапкершілік жүктеледі?
- 31.Салық құқығы деген не?
- 32.ҚР салық заңдылығы.
- 33.Салықтың негізгі түрлерін атаңыз.
- 34.Қылмыстық құқығының түсінігі, міндеттері және көздері.
- 35.Қылмыс құрамы деген не? Қылмыс құрамының негізгі белгілерін атаңыз.
- 36.Отбасы құқығы түсінігі, міндеттері және көздері?
- 37.Неке бекітудің негізгі шарттарын атаңыз?
- 38.Жұбайлардың жеке, заттай құқықтары мен міндеттері.
- 39.Ата-ана мен бала құқығы.
- 40.Мемлекеттің сыртқы саясаты және дүниежүзілік ұйымдар.
- 41.Сыртқы функцияларды орындайтын органдар.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.

Негізгі әдебиеттер:

1. Сапарғалиев Г. «Основы государства и права». Алматы, 1999г.
2. Конституция Республики Казахстан. Алматы, 1998г.

Қосымша әдебиеттер:

1. Гражданский кодекс Республики Казахстан Алматы 1998 г.
2. Уголовный кодекс Республики Казахстан Алматы, 1998 г.
3. Закон РК «О браке и семье», Алматы, 1999 г.
4. Закон РК «Об образовании» Алматы 1999 г.
5. Закон РК «О труде в Республике Казахстан», Алматы, 2000 гю
6. Закон РК «О социальном партнерстве в Республике Казахстан», Алматы, 2000 г.
7. Кодекс РК «Об административных правонарушениях» Алматы, 2001 г.
8. Закон РК « О налогах и других обязательных платежах в бюджет» Алматы, 2001 г.
9. Назарбаев Н.А. «Стратегия становления и развития Казахстана как суверенного государства «Алматы», 1992 г.
10. Назарбаев Н.А. «Идейная консолидация общества – как условие прогресса Казахстана» Алматы, 1999 г.
11. Назарбаев Н.А. «Демократия наш выбор. Демократия – наша судьба» ж.Мысль, 1999 № 5.
12. Назарбаев Н.А. «Послание Президента страны народу Казахстана «Казахстан – 2030» Алматы, 1997 г.
13. Ашитов З.О. «Право суверенного Казахстана».Алматы, 1995 г.